

Pərvanə Mahir qızı İsmaylova
İNGİLİS DİLİNİN AFROAMERİKAN VARIANTININ İCTİMAİ HƏYATDA ROLU VƏ İSTİFADƏ
PRİNŞİPLƏRİNİN TƏHLİLİ

İngilis dilinin afroamerikan variantı beynəlxalq dil variantı kimi ciddi bir şəkildə qəbul edilməsə də, müxtəlif be²¹ynəlxalq mədəniyyətlərə və dil sahələrinə təsir etmiş və bununla yanaşı, global əhəmiyyət qazanmışdır. İngilis dilinin afroamerikan variantının xüsusiyyətləri, son illərdə musiqi, kino, sosial media və digər global mədəniyyət sahələrində geniş yayılmağa başlamışdır. Afroamerikalılar Amerika qitəsinə qul kimi gətirilən afrikalılardan olan bir xalqdır. Bu tarix ictimai quruluşları və həyat tərzini böyük ölçüdə formalaşdırmışdır. Kələlikdən sonrakı azadlıq mübarizəsi, Vətəndaş Mühəribəsi, Cim Krou dövrü və Vətəndaş Hüquqları Hərəkatı afroamerikalıların sosial və mədəni strukturlarında dərin izlər buraxdı. Afroamerikalılar zəngin mədəni irsə malikdirlər. Bu, musiqi (xüsusilə blues, caz, hip-hop, gospel və soul), rəqs, ədəbiyyat (Zora Neale Hurston, James Baldwin kimi müəlliflər) və yemək mədəniyyəti (məsələn, cənub mətbəxi) kimi bir çox fərqli sahələri əhatə edir. Afroamerikalılar tarix boyu irqçilik və ayrı-seçkiliklə mübarizə aparmalı olublar. Bu kontekstdə sosial həmrəylik və mədəni ənənələr mühüm yer tutur. Bundan əlavə, bir çox afroamerikalı fərdlər öz icmalarını gücləndirməyə və daha yaxşı gələcək yaratmağa çalışırlar. Afroamerikan icmaları ümumiyyətlə yaxın ailə bağlarına və icma yönümlü həyat tərzinə malikdirlər. Bu cəmiyyətdə ailə böyük dəstək və həmrəylik təmin edən əhəmiyyətli bir quruluşdur. Bundan əlavə, sosial məsuliyyət və kollektiv həyat təzi keçmişdən bu günə qədər davam edir. Bu gün afroamerikalıların həyat təzi hər bir fərdin və ailənin yaşadığı mühitdən və şəraitdən asılı olaraq dəyişir. Təhsil, işçi qüvvəsi və siyasi iştirak kimi sahələrdə xeyli irəliləyiş əldə edilib, lakin irqçilik və bərabərsizlik kimi sosial problemlər hələ də mövcuddur.

Afroamerikalıların "afroamerikan variantı" adlandırılan dil variantı bir dil variantı olaraq onların həyat tərzinə çevrilmiş tarixi və sosial kontekstdə formalaşan çox vacib bir qərardır. Bu seçim təkcə mədəni seçim deyil, həm də müqavimətin, şəxsiyyət axtarışının və sosial ədalət uğrunda mübarizənin nəticəsidir. Afroamerikalıların tarixi onların Afrikadan zorla gətirilən qulların nəvələri olmaları ilə başlayır. 1619-cu ildə ilk afrikalı qullar Amerikaya gətirildi, bu proses əsrlər boyu davam edən köləlik, zülm və qeyri-insani rəftarla formalaşdı. Afroamerikalıların öz şəxsiyyətlərini yaratmaları təkcə bu tarixi irsi tanımaqla deyil, həm də ona müqavimət göstərməklə, köləlikdən və irqçilikdən azad olmağa can atmaqla inkişaf etmişdir. Bu, mədəni dirçəliş və yaşamaq uğrunda mübarizə kimi formalaşdı. Afroamerikalılar köləlikdən sonra azadlıqlarını əldə etdikdən sonra öz şəxsiyyətlərini yaratmaq prosesinə girdilər. Bununla belə, illər boyu irqçilik, ayrı-seçkilik və sosial təcrid afro-amerikalıların öz mənşəyini, mədəniyyətini və dəyərlərini iddia etməyə sövq etdi. "afroamerikan variantı" təkcə mədəni ifadə forması deyil, həm də şəxsiyyət həmrəyliyi vasitəsidir. Afroamerikalılar, onları istisna edən və onları "başqası" kimi görən sosial quruluşa qarşı öz şəxsiyyətlərini qurmaq üçün bu variantı seçiblər. Afroamerikalılar tarixən onlara tətbiq edilən şəxsiyyətlərə alternativ yaratmaq, azadlıq və bərabərliklərini müdafiə etmək üçün bu variantı seçiblər. Bu, təkcə mədəni kimlik məsələsi deyil, həm də sosial mübarizənin nəticəsidir. Afroamerikalıların bütün dünyaya yayılması xüsusilə köləlik, məcburi köç və diaspor hərəkatları ilə formalaşan tarixi bir prosesdir. Afrika kökənli afroamerikalıların əksəriyyəti ABŞ-da yaşasa da, köləlik və immiqrasiya səbəbindən dünyanın digər yerlərində də afroamerikan mənşəli icmalar var. Bu yayılma müxtəlif coğrafiyalarda etnik kimliklərin, mədəniyyətlərin və sosial dinamikanın formalaşmasına səbəb olmuşdur. Afrika əsilli afroamerikalıların dünyada ən mühüm genişlənmə prosesi 16-cı əsrin sonundan 19-cu əsrin ortalarına qədər davam edən köləlik dövrünə təsadüf edir. Bu dövrdə milyonlarla afrikalı Afrikadan Amerikaya zorla köçürüldü. Afrikanın qərb sahillərindən (xüsusilə Qana, Nigeriya və Anqola kimi indiki bölgələrdən) qul ticarəti vasitəsilə afrikalılar Amerikaya aparılaraq kənd təsərrüfatı işçiləri, mədən işçiləri və ev işçiləri kimi istifadə olunurdu. Bu proses Afrika diasporu (afrikalıların bütün dünyaya yayılmaq üçün hərəkatı) kimi tanınır. Afroamerikalıların bütün dünyaya yayılması köləlik dövründən bu günə qədər uzanan uzun və mürəkkəb bir səyahətdir. Bu proses məcburi miqrasiya, mədəni transformasiya, müqavimət və sosial dəyişikliklərlə formalaşdı və afroamerikalıların şəxsiyyətlərinin və mədəniyyətlərinin dünya miqyasında tanınmasına səbəb oldu. Bu gün afroamerikalılar təkcə Amerikada deyil, bütün dünyada əhəmiyyətli mədəni, bədii və sosial təsirə malikdirlər. Bugün afroamerikalıların ictimai miqyasda təsiri bir neçə aspektdə özünü göstərir:

1. Musiqi və Pop Mədəniyyəti

İngilis dilinin afroamerikan variantı xüsusilə rap, hip-hop, soul, blues və digər afroamerikan musiqi növləri vasitəsilə dünyaya yayılmışdır. Rap və hip-hop mədəniyyəti, yalnız ABŞ-da deyil, digər ölkələrdə də çox geniş bir izləyici kütləsi tapmışdır. Bu musiqi janrlarında istifadə olunan dil variantının leksikası, sintaksisi və üslubu artıq dünyanın bir çox yerində gənclər tərəfindən qəbul edilir və istifadə olunur. Dil variantının təkrarlanan istifadə formaları, ritmik təkrarlama və ifadə üsulları dünya səviyyəsində qəbul edilib [1, s. 120].

2. Sosial Media və İnternet

Sosial media platformaları, xüsusən Twitter, Instagram, və YouTube, ingilis dilinin afroamerikan dil variantının ifadə tərzlərinin geniş yayılmasına səbəb olmuşdur. İnternetdə və sosial mediada istifadə edilən sləng ifadələri və qısa cümlələr ingilis dilinin afroamerikan variantının bəzi elementlərini əks etdirir və buna görə də bu dil variantı global miqyasda tanınır.

²¹ Azərbaycan Dillər Universitetinin doktorantı. E-mail: ism.parvana@gmail.com

Dil slənqi və qısa ifadələr: "Lit", "fam", "savage", "flexing", "slay" kimi afroamerikan ingiliscəsindəki sözlər və ifadələr gənclər arasında dünya miqyasında populyarlaşmışdır. Bu ifadələr yalnız sosial media ilə məhdudlaşmış, həm də qlobal mədəniyyətində yer tapıb [2, s. 250].

3. Kino və Televiziya

İngilis dilinin afroamerikan variantı beynəlxalq kino və televiziya proqramlarının rolu əhəmiyyətlidir. Blaxploitation filmləri (məsələn, 1970-ci illərdə yaranan afroamerikan filmi janrı) və daha sonrakı dövrlərdə yayımlanan black cinema (afroamerikan filmləri) ingilis dilinin afroamerikan variantının geniş şəkildə təqdim edilməsi və beynəlxalq izləyiçi tərəfindən qəbul edilməsində mühüm rol oynamışdır. Filmlər və televiziya proqramları: Məsələn, "The Fresh Prince of Bel-Air", "Empire", "Insecure", "Black Panther" kimi məşhur televiziya və film istehsalçıları ingilis dilinin afroamerikan variantı və onun mədəniyyətini qlobal səviyyədə yaymışdır. Bu layihələr afroamerikan mədəniyyətinin ifadəsi olaraq dünya miqyasında tanınan dil variantlarını təmsil edir.

İngilis dilinin afroamerikan variantının beynəlxalq populyarlığı, dilin struktural xüsusiyyətlərinin və sosial funksiyalarının necə qəbul edildiyini göstərir. İngilis dilinin afroamerikan variantı və onun xüsusiyyətləri, ABŞ-dan kənarda da müxtəlif mədəniyyətlərdə istifadə edilir. Məsələn, Avropada və Asiyada bəzi gənclər bu dil variantının elementlərini qəbul edir və bunu öz üslublarına daxil edirlər [3, s. 280].

Afroamerikan mədəniyyəti və dil variantı, xüsusilə gənclər arasında, dilin təkcə coğrafi və sosial şərtləri ilə bağlı deyil, həm də qlobal mədəniyyətlə əlaqəli bir fenomen olduğunu göstərir.

Bəhs olunan dil variantı beynəlxalq variant kimi qəbul edilməsi, dilin həm cəmiyyətlərarası əlaqələrdə, həm də mədəniyyətlərarası inteqrasiyada necə rol oynadığını vurğulayır. Bu dil variantının bəzi elementləri, xüsusən də mədəniyyətə aid xüsusiyyətlər, dünyanın müxtəlif bölgələrində identiklik və ifadə azadlığının bir vasitəsi kimi istifadə edilir. Dil variantının qlobal qəbul edilməsi həmçinin sosial bərabərlik və etnik kimlik məsələlərinə də yol açır.

İngilis dilinin afroamerikan variantının beynəlxalq aləmdəki rolu həm də identiklik məsələləri ilə əlaqəlidir. Dil variantına aid dil xüsusiyyətləri, yalnız dilin bir kommunikasiyalı vasitəsi olaraq deyil, həm də mədəniyyətin və sosial kimliyin bir təzahürü olaraq qəbul edilir. Həmçinin, ingilis dilinin afroamerikan variantı qəbul edilməsi, qlobal mədəniyyətin müxtəlifliyini və mədəni inteqrasiyanı simvolizə edir [4, s. 400].

İngilis dilinin afroamerikan variantına aid dil variantının istifadəsi, yalnız ABŞ-da yaşayan afroamerikalılarla məhdudlaşmış, eyni zamanda, afroamerikan diasporasının bir hissəsi olaraq, dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayan insanlarda da istifadə olunur. Bu dil, mədəniyyətin və identikliyin bir vasitəsi kimi rol oynayır.

İngilis dilinin afroamerikan variantı xüsusiyyətləri təhsil sahəsində də təhlil edilir. Bir çox dil tədqiqatçıları bu dil variantının, dil tədrisində müxtəlif sosial və mədəni kontekstləri anlamaq üçün bir vasitə kimi araşdırırlar. İngilis dilinin afroamerikan variantı beynəlxalq miqyasda yayılması, dil və təhsil sahələrində yeniliklərə və müxtəlifliklərə yol açır [5, s. 380].

Yuxarıda qeyd olunan ingilis dilinin variantı xüsusiyyətləri, dil öyrənənlər və dilin müxtəlif variantlarını öyrənənlər arasında qlobal bir müzakirə mövzusu halına gəlir. Bu, dil variantının yalnız ABŞ-da deyil, digər ölkələrdə də qəbul edilməsinə səbəb olur. Bu dil variantının ictimai səviyyədəki rolu həm afroamerikan mədəniyyətinin təmsilçiliyi, həm də qlobal mədəniyyətin bir hissəsi kimi qəbul edilməsi ilə əlaqədardır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Rickford, J. R. (1999). African American Vernacular English: Structure, History, and Use. Blackwell Publishers. p 328
2. Smitherman, G. (2000). Talkin' and Testifyin': The Language of Black America. Houghton Mifflin. p 285
3. Alford, H. L. (2001). Black Talk: Words and Phrases from the Hood to the Amen Corner. Farrar, Straus and Giroux. p 320
4. Bucholtz, M. (1999). "You Da Man": African American Vernacular English and the Construction of Identity. Cultural Studies. p 489
5. Bucholtz, M., & Hall, K. (2004). Language and Identity. In The Handbook of Language and Gender. p. 394

Açar sözlər: afroamerikan, mədəniyyət, dialekt, dil variantı

Key words: afroamerican, culture, dialect, language variant

Ключевые Слова: афроамериканец, культура, диалект, языковой вариант

İngilis dilinin afroamerikan variantının ictimai həyatda rolu və istifadə prinsiplərinin təhlili

Xülasə

İngilis dilinin afroamerikan variantı ictimai həyatda, xüsusən beynəlxalq aləmdə bir çox mədəniyyətə və dilə təsir etmiş və qlobal miqyasda tanınan bir dil variantı kimi tanınmışdır. İngilis dilinin afroamerikan variantı ictimai aləmdəki rolu, əsasən pop mədəniyyətdə, musiqidə, kino və sosial mediada geniş yayılması ilə əlaqələndirilir. Bu dil variantı təkcə bir milli və ya etnik qrupun dili olmaqla qalmayıb, həm də qlobal mədəniyyətin mühüm bir hissəsinə çevrilib.

Bu dil variantı, yalnız bir mühitin və ya cəmiyyətin dili olmaqla qalmır, həm də müasir dünya mədəniyyətinin bir hissəsi olaraq geniş yayılan, çoxşaxəli və dinamik bir dil variantı kimi tanınır.

İngilis dilinin afroamerikan variantı beynəlxalq dil variantı kimi rolu müasir qlobal mədəniyyətin inkişafı ilə əlaqədardır. İngilis dilinin bu variantının istifadəsi qlobal miqyasda bir mədəniyyət və dil variantı fenomeninə çevrilmişdir.

Analysis of the role and usage principles of the afroamerican version of english in public life

Summary

The afroamerican variant of english has influenced many cultures and languages in public life, especially in the international world, and has been recognized as a globally recognized language variant. The afroamerican variant of english is associated with its role in the public realm, mainly in pop culture, music, film, and social media. This language variant has not only become the language of a national or ethnic group, but has also become an important part of global culture.

This language variant is not only the language of one environment or society, but also recognized as a widespread, diverse and dynamic language variant as part of modern world culture.

The role of the afroamerican variant of English as an international language variant is related to the development of modern global culture. The use of this variant of english has become a cultural and linguistic phenomenon on a global scale

Анализ роли и принципов использования афроамериканского варианта английского языка в общественной жизни

Резюме

Афроамериканский вариант английского языка оказал влияние на многие культуры и языки общественной жизни, особенно в международном мире, и был признан всемирно признанным языковым вариантом. Афроамериканский вариант английского языка связан с его ролью в общественной сфере, главным образом в поп-культуре, музыке, кино и социальных сетях. Этот языковой вариант не только стал языком национальной или этнической группы, но и стал важной частью мировой культуры.

Этот языковой вариант является не только языком одной среды или общества, но также признан распространенным, разнообразным и динамичным языковым вариантом в рамках современной мировой культуры.

Роль афроамериканского варианта английского языка как международного языкового варианта связана с развитием современной глобальной культуры. Использование этого варианта английского языка стало культурным и лингвистическим явлением глобального масштаба.

RƏYÇİ: dos. L.Ələkbərova